

УДК 355.43

Т. В. Казаков, В. В. Антонець, П. В. Пістряк, В. Ю. Панченко

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА НЕСЕННЯ СЛУЖБИ ВІЙСЬКОВИМИ НАРЯДАМИ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВО-БОЙОВИХ ЗАВДАНЬ З ОХОРОНИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ У ПРОЦЕСІ ПРОВЕДЕННЯ ЄВРО-2012

Виходячи з досвіду участі військових частин Східного територіального командування і приданих оперативних резервів висвітлено особливості забезпечення охорони громадського порядку під час футбольних матчів, визначено основні завдання військових нарядів, вимоги до порядку несення служби і запропоновано нові способи та методи несення патрульно-постової служби під час забезпечення громадського порядку у процесі проведення спортивних масових заходів підвищеного ступеня ризику.

Ключові слова: *патрульно-постова служба, охорона громадського порядку, масові заходи.*

Постановка проблеми. Забезпечення охорони громадського порядку (ОГП) під час проведення в Україні фінальної частини чемпіонату з футболу Євро-2012 стало для військовослужбовців внутрішніх військ (ВВ) МВС України важливим завданням, яке поставило Міністерство внутрішніх справ та керівництво країни. Для його виконання тільки у Харківській та Донецькій областях залучався весь особовий склад Східного територіального командування та приданих оперативних резервів.

До планування та несення служби з ОГП залучалися не тільки правоохоронні органи нашої країни, але й представники Центру управління нарядами міліції в Лондоні (Велика Британія), Варшаві (Польща), Москві (Росія), Доха (Катар). Основною їх вимогою було приведення способів забезпечення громадського порядку та безпеки до європейських стандартів.

У зв'язку з цим постало питання відпрацювання європейської моделі забезпечення безпеки громадян, під час проведення футбольних матчів зміст якої та вимоги [6] передбачають забезпечення охорони громадського порядку всередині стадіону стюардами та службою безпеки стадіону, а на прилеглий до стадіонів території, шляхах евакуації та у громадських місцях – міліцією і військовими нарядами внутрішніх військ.

Проблемними питаннями при цьому виявилися забезпечення громадської безпеки як на стадіонах, так і у віддалених місцях міста, а також оперативні дії і швидка реакція на виникнення порушень порядку в одній або кількох фанзонах одночасно.

Такий варіант несення служби на прилеглий до стадіонів та фанзон території вимагає залучення найбільш досвідчених і підготовлених працівників міліції та військовослужбовців ВВ, при цьому є постійна потреба у використанні кінологічних, кінних нарядів та нарядів на автомобілях.

© Т. В. Казаков, В. В. Антонець, П. В. Пістряк, В. Ю. Панченко

Особливості підготовки та проведення футбольних зустрічей, наявність під час їх проведення іноземних громадян, зміни у законодавчій базі спонукають до більш детального розгляду питання забезпечення громадського порядку та безпеки під час проведення спортивних масових заходів, а саме виявлення таких особливостей, визначення завдань військових нарядів і вдосконалення способів та методів несення ними служби. Більш того, це питання набирає актуальності напередодні проведення чемпіонату Європи з баскетболу.

Метою статті є висвітлення особливостей забезпечення ОГП під час футбольних матчів, визначення основних завдань військових нарядів, вимог до порядку несення служби, а також можливості вдосконалювання способів та методів несення патрульно-постової служби в різних умовах оперативної обстановки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Порядок організації та несення служби з охорони громадського порядку та громадської безпеки регламентовано у [6; 7]. Більш детально дії органів і підрозділів внутрішніх справ щодо організації і забезпечення охорони громадського порядку і безпеки громадян під час проведення масових заходів та акцій визначено у [1–5].

Проблемні питання щодо організації несення служби з охорони громадського порядку з'єднаннями, частинами та підрозділами внутрішніх військ МВС України способом патрульних дільниць було розглянуто у [8]. Способи несення патрульної служби військовими нарядами в умовах ускладненої оперативної обстановки розглядалися у [9].

Питання стосовно порядку та способів несення служби військовими нарядами в умовах, коли ОГП усередині стадіону забезпечується стюардами та службою безпеки стадіону, а на

прилеглий до стадіонів території, шляхах евакуації та у громадських місцях – міліцією і військовими нарядами ВВ, не розглядалося.

Виклад основного матеріалу. Масові заходи – це заходи громадсько-політичного, релігійного, спортивного, культурно-видовищного характеру за участю значної кількості громадян, що проводяться з нагоди відзначення офіційних (державних), професійних, релігійних свят, пам'ятних дат, а також з ініціативи політичних партій, рухів, громадських об'єднань, релігійних конфесій, громад, окремих громадян, спортивних організацій, закладів культури тощо. Особливим заходом є футбольна зустріч (матч, гра) [3], під час якої у футбольних уболівальників (фанів) можуть виникати як позитивні, так і негативні емоції. Здебільшого саме вияв останніх може набути руйнівної сили, спричинивши бурхливі з'ясування стосунків між уболівальниками, бійки, пошкодження майна та інші хуліганські дії.

Відповідно до [5] організатори футбольного матчу, власник (орендар) стадіону та футбольний клуб несуть відповідальність за забезпечення громадського порядку на території стадіону, його трибунах, а ОВС – на прилеглий до стадіону території, на шляхах евакуації та у громадських місцях населеного пункту, де проводиться футбольний матч.

Отже, виходячи з пункту 17 [5] працівники міліції та військовослужбовці ВВ повинні забезпечувати: 1) охорону громадського порядку під час продажу квитків біля кас, безпосередньо розташованих поблизу спортивної споруди, а також на прилеглий до споруди території у день проведення заходу; 2) разом з організаторами заходу і власниками спортивної споруди забезпечувати безпечний прохід учасників і глядачів до місць проведення заходу; 3) забезпечувати евакуацію глядачів у разі виникнення надзвичайних обставин, управління процесом евакуації з прилеглої до споруди території, включаючи їх посадку в транспортні засоби загального користування; 4) вжиття передбачених законодавством заходів до осіб, які порушують громадський порядок і правила поведінки всередині спортивних споруд (на місцевості); 5) сприяння у межах повноважень працівникам засобів масової інформації (за наявності редакційного або журналістського посвідчення) під час виконання ними своїх службових обов'язків.

Водночас виникають питання щодо проблем охорони громадського порядку та забезпечення

безпеки громадян власником стадіону всередині спортивної споруди під час гри. Зазначимо їх.

1. Захід проводиться на спортивному стадіоні, конструкція якого хоч і відповідає вимогам [1; 2; 4], проте, в основному, передбачає наявність кількох ярусів, які розташовані на певній висоті, і що, своєю чергою, є небезпечним (кидання певних предметів з верхніх ярусів, “напірання натовпу” тощо) для громадян.

2. Розташування місць для сидіння під час гри не дозволяє повною мірою контролювати вимоги до вболівальників залишатися на місці і не пересуватися з одного сектора до іншого.

3. Стадіон є закритою спорудою, евакуація з якого потребує введення в дію плану евакуації та чіткого його дотримання.

4. На стадіоні одночасно знаходяться вболівальники обох команд.

5. Є можливість запалювання та відривання сидінь, кидання тротуарною плиткою тощо.

Крім цього є проблеми підтримання громадського порядку на стадіонах саме стюардами та особистою охороною (службою безпеки стадіону), зокрема:

1) незахищеність законом (невиконання вимог охорони припинити правопорушення вболівальниками, заборони проходу тощо не передбачають адміністративної відповідальності) зазначених працівників;

2) відсутність спеціальних засобів, а у разі їх наявності – неможливість застосування;

3) неналежний рівень спеціальної підготовки, у тому числі й щодо припинення масових порушень громадського порядку;

4) брак досвіду виявлення у громадян небезпечних предметів тощо.

Згідно з [6] співробітники міліції повинні негайно реагувати на факти хуліганських проявів і сигнали громадян про можливі групові порушення громадського порядку; виходячи з обставин, рішуче і вміло діяти під час затримання хуліганів з метою виключення можливості виникнення безпорядків; роз'яснювати порушникам неправомірність їх дій і вимагати припинення порушень; вживати заходів щодо припинення торгівлі спиртними напоями у невстановлених місцях, особливо на території проведення спортивно-масових заходів; разом з адміністрацією стадіонів здійснювати заходи щодо недопущення на футбольні матчі осіб у нетверезому стані, вживання спиртних напоїв усередині спортбудівель і на підходах до них.

Отже, у разі, коли власник стадіону своїми силами не у змозі забезпечити громадський порядок у випадках виявлення злочинів, правопорушень, виникнення масових безпорядків, працівники міліції повинні надати допомогу. Тобто для виконання зазначених завдань органи внутрішніх справ мають забезпечити наявність резервів поблизу місць проведення футбольних зустрічей.

Наступним важливим питанням є забезпечення безпеки навколо спортивних споруд, особливо під час проходу громадян на стадіон та виходу з нього і подальших дій після закінчення гри. Для прикладу згадаємо події у 1982 р. під час матчу на Кубок УЄФА між московським “Спартак” і голландським “Харлемом”, які відбулися на стадіоні “Лужники” у Москві (загибло понад 300 осіб); у 1983 р. на стадіоні “Ейзель” у Брюсселі (загибло 39 людей і понад 400 отримали поранення). Особливо гостро це питання постає останнім часом. Як приклад згадаємо масову бійку вболівальників після матчу “Металіст-Динамо” у Харкові 15 вересня 2013 р.

Відповідно до [5] працівники міліції та військовослужбовці ВВ повинні забезпечувати разом з організаторами заходу і власниками спортивної споруди безпечний прохід учасників і глядачів до місць його проведення та евакуацію глядачів у разі виникнення надзвичайних обставин, управління процесом евакуації з прилеглої до споруди території, включаючи їх посадку в транспортні засоби загального користування.

У той же час на міліцію покладається завдання щодо виявлення і недопущення до місця проведення масового заходу громадян, схильних до порушення громадського порядку та хуліганських дій, що дає змогу військовим нарядам відповідно до [10] проводити огляд транспортних засобів, громадян та речей, які знаходяться при них, у випадку вчинення ними правопорушення або перебування у громадських місцях у стані сп’яніння, якщо їх вигляд ображав людську гідність і громадську мораль, а також вилучати документи та предмети, що можуть бути речовими доказами або використані на шкоду їх здоров’ю.

Усі ці приклади вимагають наявності певних резервів та нарядів з ОГП як поблизу стадіону, так і в інших громадських місцях, таких, як фанзони, місця проживання іноземних вболівальників, аеропорти, залізничні, авто-, річні та морські вокзали тощо. Можливими військовими нарядами при цьому можуть бути патруль (як правило, піший), пост охорони порядку, фільтраційний пункт (у 2-3 лінії перед входом до стадіону), спостережні пости (всередині гурту вболівальників,

на перехрестях, дахах будинків тощо), заслони, резерв.

Гості нашої країни (у тому числі вболівальники), які прибувають на футбольні зустрічі, мають право на безпечне перебування на території нашої держави, захист прав, свобод та охоронюваних законом інтересів, саме тому виникають специфічні форми та способи забезпечення ОГП. Разом з тим постійно ведеться боротьба з будь-якими правопорушеннями у місцях проведення спортивно-масових заходів і тимчасового перебування офіційних делегацій та гостей чемпіонату, у тому числі щодо яких здійснюється державна охорона, забезпечення безпеки пересування і проживання у готелях та інших місцях. Відповідно зазначені завдання реалізуються шляхом виставлення нарядів супроводження, постів охорони порядку, патрулів, контрольно-пропускних пунктів, залучення до ОГП громадських формувань тощо.

Незнання гостями чемпіонату законів України потребує наявності певних органів, а також залучення окремих громадян, підприємств та організацій для надання іноземцям правової допомоги.

Звідси визначимо основні завдання підрозділів з охорони громадського порядку під час проведення спортивних ігор:

– забезпечення особистої безпеки футбольних вболівальників, захист їх прав, свобод і охоронюваних законом інтересів, у тому числі й усередині стадіонів під час спортивних ігор;

– запобігання правопорушенням та їх припинення з боку радикально настроєних вболівальників напередодні, під час та після закінчення футбольних матчів;

– охорона і забезпечення громадського порядку біля стадіону, у місцях тимчасового проживання футбольних команд та їх вболівальників, на маршрутах їх пересування від місця тимчасового проживання до стадіону і назад;

– виявлення і розкриття злочинів, які вчинені у місцях проведення спортивних заходів, розшук осіб, які їх скоїли;

– участь у наданні правової допомоги футбольним вболівальникам, сприяння у межах компетенції державним органам, підприємствам, установам та організаціям у виконанні покладених на них законом обов’язків щодо забезпечення безпеки під час проведення чемпіонату.

Для виконання кожного із зазначених завдань виникає потреба в удосконалюванні несення служби військовими нарядами з ОГП. Із наведеного вище і з урахуванням власного досвіду визначимо такі вимоги щодо несення служби

нарядами з ОГП під час забезпечення безпеки на футбольних зустрічах:

1) у процесі розрахунку кількості нарядів поблизу спортивних споруд потрібно зважати на можливість виконання завдань усередині місця проведення заходу;

2) несення служби всіма видами військових нарядів повинно мати превентивний характер;

3) час реакції військових нарядів на виявлення злочину, порушення громадського порядку має бути мінімальним;

4) кожен військовий наряд повинен мати інформацію щодо надання правової допомоги гостям чемпіонату;

5) графік несення служби та появи нарядів у різних точках маршруту не повинен бути передбачуваним;

6) по можливості контрольні точки маршрутів повинні перетинати максимальну кількість місць скупчення спортивних фанатів, місць перегляду матчів, проживання фанатів тощо;

7) необхідно знати іноземну мову;

8) спосіб несення служби та порядок доставки правопорушників до ОВС повинен забезпечувати безпеку особового складу [доставляння порушників (злочинців) до ОВС з використанням транспортних засобів зменшує ймовірність можливого нападу на наряд як з боку посібників (співчуваючих), так і з боку самих порушників (злочинців)];

9) у разі виникнення надзвичайних обставин час надання допомоги наряду не повинен перевищувати 5–10 хв;

10) кожен маршрут патрулювання для забезпечення законності дій патруля та визначення його наявності на маршруті патрулювання

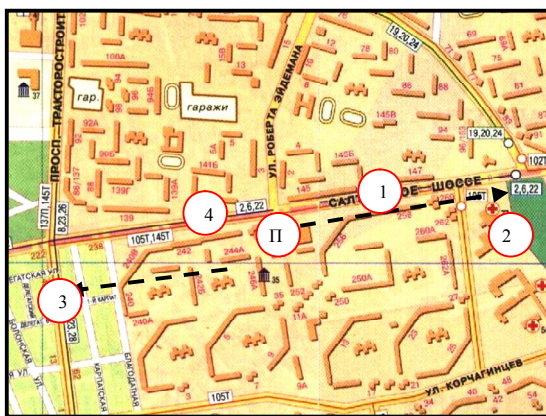
повинен перевірятись 4–6 разів на годину;

11) час відсутності наряду на маршруті патрулювання не повинен перевищувати 20 хв (часу на переміщення наряду в одному напрямку).

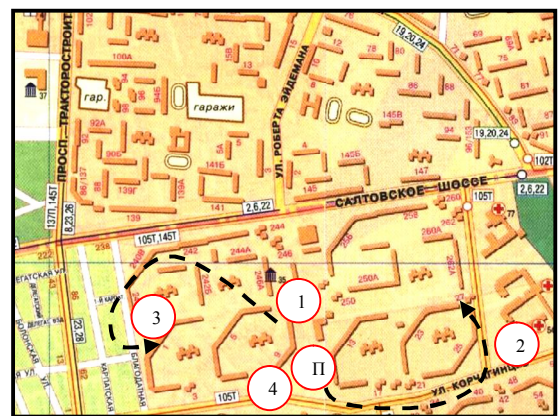
Виходячи із зазначених вимог пропонується залучати наведені нижче наряди з ОГП і використовувати такі способи несення служби під час масових заходів спортивного характеру.

1. Патруль (здебільшого піший). Основним методом несення служби ним повинно бути спостереження за поведінкою громадян, виявлення обставин, що вказують на відхилення у поведінці вболівальників, здатних створити кризову ситуацію, попередити своєчасним втручанням виникнення такої ситуації та її можливі наслідки. Кожен маршрут має свої особливості, які відрізняють його від інших постів та маршрутів патрулювання. Під час визначення особливих обов'язків нарядів недостатньо вказати, які об'єкти розташовані на території маршруту (посту) патрулювання, а необхідно поставити завдання наряду на конкретний час проведення масового спортивного заходу. При цьому важливим питанням є визначення контрольних точок маршруту у спортивно-масових місцях. Одним із варіантів несення служби з метою якнайбільшого перекриття району та економії сил і засобів є лінійне патрулювання та патрулювання "вісімкою", що забезпечує ОГП почергово двох взаємно паралельних або повздовжніх маршрутів (рис. 1).

У процесі проведення розрахунків щодо довжини маршрутів патрулювання пропонується застосувати викладену в [3] методику розрахунку довжини маршруту патрулювання:

a

b

Рис. 1. Способи несення служби патрулем:
a – лінійне патрулювання; *b* – патрулювання "вісімкою" (числами визначено контрольні точки маршруту)

$$l_{шл1} = D_{вияв} \cdot \frac{m^2}{\sqrt{4+m^2}}, \quad (1)$$

$$l_{шл2} = D_{вияв} \cdot \frac{2m}{m+1} \cdot \sqrt{m^2-1} + D_{вияв}, \quad (2)$$

де $m = \frac{V_{напр}}{V_{злоч}}$ – співвідношення швидкостей правопорушника $V_{злоч}$ та наряду з охорони громадського порядку $V_{напр}$; $D_{вияв}$ – реальна дальність, на якій військовий наряд може виявляти правопорушення; $l_{шл1}$ та $l_{шл2}$ – відповідно довжина маршруту патрулювання лінійним способом та “вісілкою”.

Питання підвищення ефективності несення служби може бути вирішено таким чином. Відомо, що у разі затримання правопорушника за скоєння адміністративного правопорушення військовий наряд супроводжує його до найближчого опорного пункту або органу внутрішніх справ, де проводить оформлення правопорушення, тобто складається протокол про адміністративне правопорушення, встановлюється особа порушника, його причетність до інших порушень тощо. З урахуванням дальності до найближчого органу внутрішніх справ час відсутності патрульного наряду на маршруті патрулювання у такому випадку може складати від 30 хв до 1–1,5 год, що збільшує ймовірність скоєння непомічених правопорушень у цей період.

Якщо ж залучати автопатруль для оформлення правопорушень безпосередньо на маршрутах патрулювання, то такий час можна скоротити до мінімуму. Отже, наведене вище питання можна вирішити таким чином. Якщо для несення служби начальник патрульної групи буде використовувати патрульний автомобіль, то це дасть можливість не тільки скоротити час відсутності наряду на маршруті патрулювання, а взагалі його виключити. Так, якщо в якості начальника патрульної групи залучати до несення служби досвідченого працівника міліції чи військовослужбовця внутрішніх військ, то оформлення правопорушень можна здійснювати безпосередньо у патрульному автомобілі або ж з його використанням. При цьому спосіб несення служби буде таким. Автопатруль на чолі з начальником патрульної групи (НПГ) рухається визначеним маршрутом, поступово перетинаючи маршрути патрулювання

підпорядкованих нарядів у різних точках маршруту, і під час руху шляхом ведення спостереження несе службу з ОГП. Прибувши у визначену контрольну точку маршруту, перевіряє несення його служби і продовжує рух. У разі відсутності наряду в контрольній точці більше 5 хв починає рухатися його (пішого патруля) маршрутом і виявляє останній, визначаючи причини відсутності. При цьому НПГ посилює пильність інших військових нарядів. У разі затримання правопорушника на маршруті патрулювання наряд негайно викликає начальника патрульної групи і після його прибуття разом з ним здійснює оформлення правопорушення. Після цього НПГ доставляє правопорушника в ОВС, а наряд продовжує несення служби. Такий порядок дій не тільки підвищить якість контролю, а й значно збільшить ефективність несення служби і зведе до мінімуму (у разі застосування відеореєстраторів) можливість “вирішення питань на місці”, тобто отримання хабарів працівниками міліції, і забезпечить законність під час оформлення правопорушення.

Спосіб найбільшого перекриття маршрутів патрулювання. Збільшити чисельність (хоч і віртуально) патрульних нарядів на вулицях населеного пункту можна і з використанням такого способу несення служби патрулями. Для прикладу візьмемо район несення служби, який має 8 маршрутів несення служби і 4 патрульних наряди та автопатруль (наприклад, під керівництвом НПГ) (див. рис. 2). Збільшення перекриття зон відповідальності можливе за рахунок почергового переміщення патрульних нарядів згідно з певним графіком на інші (не перекриті) маршрути патрулювання. У той же час сам автопатруль також є окремим нарядом, але внаслідок того, що він майже постійно перевозить певний військовий наряд, він є посиленням нарядом і може бути використаний як пересувна група швидкого реагування для надання допомоги як нарядом, що підпорядковані начальнику патрульної групи, так і іншим нарядом.

2. Фільтраційний пункт. Може виставлятися, як правило, у три кордони на підходах до стадіону для виявлення і вилучення у вболівальників заборонених для пронесення на стадіон предметів (піротехнічні засоби, алкогольні напої, предмети, що можуть бути використані для заподіяння тілесних ушкоджень тощо). Указаний наряд несе службу методом перешкоджання та регулювання.

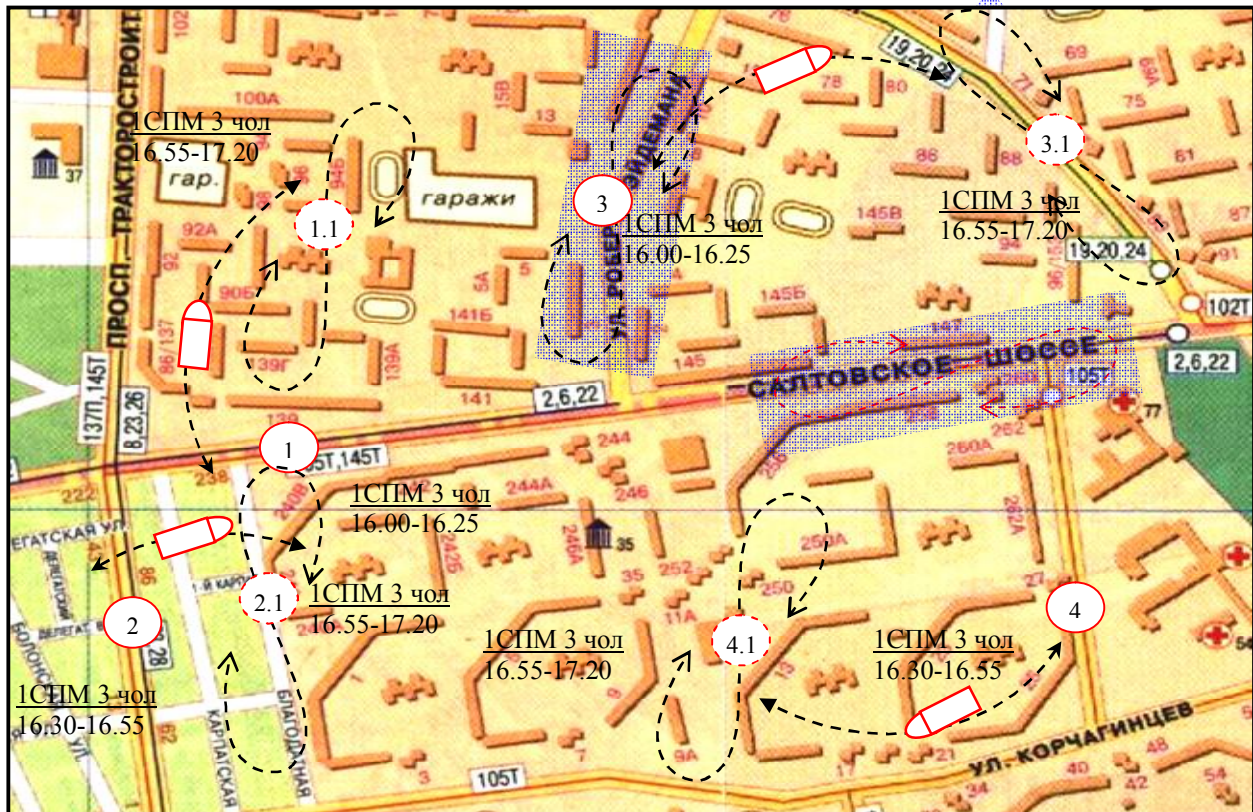

Рис. 2. Спосіб найбільшого перекриття маршрутів патрулювання

Перешкоджання використовується з метою недопущення проникнення окремих футбольних уболівальників (глядачів) на визначену територію. Військові наряди дислокуються на підступах до місць проведення спортивних заходів, особливо на контрольно-пропускному пункті, навколо спортивних споруд і не дозволяють входити в ту чи іншу зону стороннім особам, особам у стані алкогольного, наркотичного сп'яніння, порушникам. Регулювання – прийом, що використовується для рівномірного розподілу руху глядачів під час входу та всередині спортивних споруд у процесі їх пересування (прибуття до місця проведення футбольного матчу, у період його проведення і після матчу). При цьому особливу увагу звертають на недопущення скупчення мас у вузьких проходах тощо.

Залежно від обстановки вказаний наряд може застосовувати обстеження. Обстеження – превентивний захід щодо перевірки трибун, трибунних приміщень з метою виявлення й усунення недоліків, що можуть вплинути на забезпечення безпеки учасників і глядачів, а також виявлення радіоактивних, вибухових,

отруйних та інших речовин і предметів. Подібний прийом здійснюється в обов'язковому порядку перед проведенням масового спортивного заходу, у перервах та після його закінчення.

3. Пост спостереження. Доцільно виставляти у місцях, де наряди патрульної служби відслідковують пересування уболівальників, контролюють їх поведінку з метою недопущення хуліганських вчинків та інших порушень громадського порядку (на кордоні регіону, міста та у людних місцях населеного пункту, де планується проведення заходів чемпіонату). Основним способом несення служби вказаного наряду є спостереження.

4. Наряд супроводження. Призначений для забезпечення охорони громадського порядку та безпеки під час організованого переміщення (переїзду) уболівальників. Може нести службу як у пішому порядку, так і на автомобільному та залізничному транспорті; як у межах населеного пункту, де заплановано проведення спортивних заходів, так і під час руху до інших регіонів держави. Основною метою несення служби

нарядом є забезпечення безпеки гостей чемпіонату та вболівальників і недопущення правопорушень з боку останніх. Основним способом несення служби при цьому є супровід.

5. Заслон, міліцейський ланцюг. Це наряд, який виконує завдання з блокування (перекриття) окремих напрямків або певної ділянки місцевості, де проводиться масовий захід; як і фільтраційний пункт, може мати функцію обстеження; доцільно виставляти у разі великого скупчення людей і у випадку ускладнення обстановки з метою її локалізації.

6. Контрольно-пропускний пункт. Виставляється для забезпечення пропускового режиму або обмеження руху транспорту і пішоходів у конкретному місці проведення масового заходу (на вході до стадіону); основний спосіб несення служби – огляд, спостереження.

Висновки

Проведення футбольних матчів чемпіонату Євро-2012 на території нашої країни дозволило силам охорони правопорядку України набути практичного досвіду і детально порівняти традиційні способи убезпечення громадян та охорони громадського порядку з підходами до вирішення цього питання європейськими державами.

Здійснений у статті аналіз досвіду участі військових частин Східного територіального командування і приданих оперативних резервів у забезпеченні громадської безпеки та охорони громадського порядку під час проведення футбольних матчів підвищеного ступеня ризику дає змогу стверджувати про раціональність зміни змісту основних завдань військових нарядів, сформованих вимог до порядку несення служби та запропонованих нових способів несення патрульно-постової служби, а також частково обґрунтувати необхідність детального наукового дослідження порушеної у статті тематики в рамках науково-дослідної роботи.

Список використаних джерел

1. Про організацію та проведення фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу в Україні [Текст] : Закон України від 05.06.2009 р. № 1474-12 // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 31. – С. 405.

2. Про затвердження Положення про порядок підготовки спортивних споруд та

інших спеціально відведених місць для проведення масових спортивних та культурно-видовищних заходів [Текст] : Постанова Кабінету Міністрів України від 25 грудня 1998 р. № 2025 // Офіційний вісник України. – 1998. – № 51. – С. 37.

3. Настанова про дії органів і підрозділів внутрішніх справ щодо організації й забезпечення охорони громадського порядку і безпеки громадян під час проведення масових заходів та акцій [Текст] : наказ Міністра внутрішніх справ України від 11.04.2005 р. № 230.

4. Про затвердження порядку та безпеки під час проведення футбольних матчів [Текст] : Постанова Кабінету Міністрів України від 29 червня 2004 р. № 823 // Офіційний вісник України. – 2004. – № 26. – С. 36.

5. Про затвердження Порядку організації робіт із забезпечення громадського порядку та громадської безпеки під час проведення футбольних матчів [Текст] : Постанова Кабінету Міністрів України від 25.04.2012 р. № 341 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 32. – С. 300.

6. Статут патрульно-постової служби міліції України [Текст] : наказ Міністра внутрішніх справ України від 28.07.1994 р. № 404. – 222 с.

7. Тимчасове положення про організацію служби спеціальних моторизованих військових частин міліції, військових частин спеціального призначення та підрозділів оперативного призначення внутрішніх військ МВС України [Текст] : наказ МВС України № 521 від 05.07.2005 р. // Офіційний вісник України. – 2005. – № 31. – Т. 2. – С. 550.

8. Способи несення патрульної служби військовими нарядами [Текст] / П. В. Пістряк, В. П. Варакута, В. В. Єманов, К. В. Плетко // Збірник наукових праць / ХУПС. – Х. : ХУПС, 2012. – № 3 (32). – С. 198–201.

9. Єманов, В. В. Проблемні питання щодо організації несення служби з охорони громадського порядку з'єднаннями, частинами та підрозділами внутрішніх військ МВС України способом патрульних дільниць [Текст] / В. В. Єманов, В. В. Овчаренко, П. В. Пістряк // Системи озброєння і військова техніка. – 2013. – С. 71–78.

Стаття надійшла до редакції 18.12.2013 р.

Рецензент – кандидат педагогічних наук І. Г. Радванський, Академія внутрішніх військ МВС України, Харків, Україна